

Ақбаева А.Е., академик Е.А Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, экономика факультеті, 1 курс студенті
(Ғылыми жетекші - э.э.к., доцент С.С. Дарибеков)

КӘСІПКЕРЛІК ТӘУЕКЕЛДІЛІКТІҢ ПАЙДА БОЛУ СЕБЕПТЕРІ МЕН ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Тәуекелділік ұғымы тұтастай алғанда бірқатар ғылымдарда пайдаланылады. Тәуекелділікті құқықтық жағынан қарастыру оның заңдылығында. Апаттар теориясы аталған ұғымды дүлей апаттар мен қауіп қатерді сипаттау үшін қолданады. Тарихи категория ретінде тәуекелділік адамзат тарапынан зерттелген қауіпті түсініктеме. Яғни, тәуекелділікті қоғамдық дамудың үрдісімен тарихи түрде тығыз байланысқан деп айтуға толық мүмкіндік бар. Математикалық тұрғыдан тәуекелділік құбылысты қарастырсақ бұл белгілі бір амалдардан тұратын қарапайым оқиғалардың жиынтығы.

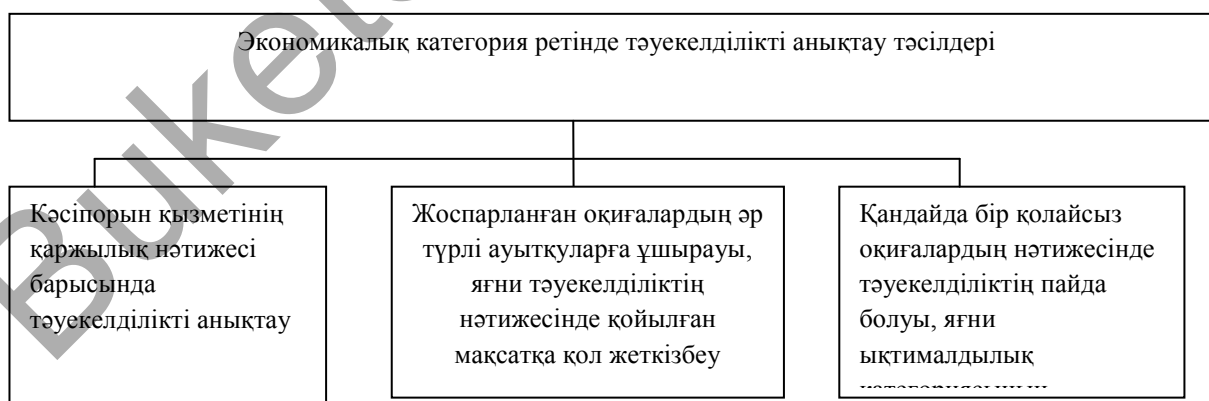
Экономикалық тұрғыдан тәуекелділік оқиғаны кенеттен пайда болған және қиын жағдайда күтілмеген нәтиженің іс әрекетінің барысында өзара іс қимылдардың болуын және бұрмалануын айқындайтын ұғым деп талдауға болады.

Тәуекелділік ұғымы бойынша зерттеулерді психология, медицина, философия туралы және басқа да әдебиеттерде кездестіруге болады. Аталған ғылыми зерттеулерде әр салаға қатысты тәуекелділік ұғымының өз әдістері мен тәсілдерін кездестіреміз. Тәуекелділік ұғымының жан жақты зерттелу бағыттары аталған категорияның көпжақтылығын сипаттайды.

Тәуекелділік ұғымының пайда болуы адамзат баласының белгілі бір оқиғаның нәтижесін жүз пайыз нақты дәлелдей алмауы кезінде қарастырылады, яғни барлық құбылыс біз тілеген тілектер мен мүмкіншіліктеріміз байланысты емес.

Тәуекелділік – мынадай төмендегі тәсілдерді анықтау кезіндегі қолданылатын өте күрделі экономикалық категория (1 сурет):

- кәсіпорын қызметінің қаржылық нәтижесі барысында тәуекелділікті анықтау, яғни тәуекелділікті экономикалық және қаржылық категория ретінде қарастыру;
- жоспарланған оқиғалардың әр түрлі ауытқуларға ұшырауы, яғни тәуекелділіктің нәтижесінде қойылған мақсатқа қол жеткізбеу;
- қандайда бір қолайсыз оқиғалардың нәтижесінде тәуекелділіктің пайда болуы, яғни ықтималдылық категориясының барысында.

1 Сурет. Экономикалық категория ретінде тәуекелділікті анықтау тәсілдері.

И.Т. Балабановтың «Риск-менеджмент» деп аталатын еңбегінде тәуекелділікті экономикалық категория ретінде кенеттен пайда болатын немесе мүлдем болмайтын оқиға деп қарастырады. Егерде оқиға кенеттен пайда болса онда үш экономикалық нәтиженің пайда болу мүмкіншілігі кездеседі: теріс (жеңіліс, зиян, шығын), нөлдік және оңтайлы (ұтыс, пайда).

Сондықтан тәуекелділікті экономикалық қызметте болжанған табыстарға қол жеткізбеу және ресурстарды тиімді пайдаланбаудың барысында пайда болатын қауіпті кешенді оқиға ретінде сипаттауға болады. Тәуекелділіктің осы ұғымын біз одан әрі пайдаланамыз және зерттейміз.

Кәсіпкерлік қызметте әр түрлі жағдай орын алады. Кәсіпкерлік қызметтегі тәуекелділікке байланысты сұрақтардың болуы. Шығарылған өнімге және тауарға қаншалықты сұраныс көлемінің анықталуы? Кәсіпкерлік қызметті жүргізу үшін алынған несиені қайтару уақыты қалай болады? Компанияның акциясын сатып алудағы оның бағасының қаншалықты өзгеруі қалай байқалады? Аталған барлық сұрақтар жалпы бизнес пен сауданы жүргізуде пайда болады. Осылайша, кәсіпкерлік тәуекелділікті анықтау бұл болжанған нәтижеге қол жеткізу барысында коммерциялық қызметтің көмегімен нақты алынған ықтималдылық. Бұл ауытқулардың таралу кеңістігі өте күрделі болғандықтан, тәуекелділік құбылыстардың пайда болуы деңгейі де тым жоғары болады.

Кәсіпкерлік тәуекелділік дегеніміз – инвестициялық жобалармен, товарлы-ақша және қаржылық операциялармен, товарларды өндіру және қызмет түрлерін көрсетуде пайда болатын кез келген шаруашылық түрінде кездесетін тәуекелділік.

Кәсіпкерлік қызметте және сауда сферасында соңғы алынған нәтижеге көп көңіл бөлінеді, яғни алынған табыстар мен жұмсалған шығындар. Кәсіпкерліктегі табыстың жалпы көлемінің оған кеткен шығындарға қатынасы жалпы шаруашылық қызметтің соңғы нәтижесін сипаттайды. Кірістер бойынша алынған теріс, қолайлы немесе оңтайлы нәтиже бұл кәсіпорындағы тәуекелділікті бағалау бойынша мамандардың атқарған қызметімен бағаланады.

Осылайша, кәсіпкерлік қызмет бойынша пайда болған тәуекелділік алынған табыспен тура байланыста болады. Алынатын табыс тым жоғары болғандықтан, кәсіпкерлік тәуекелділіктің пайда болуы да өте қауіпті немесе жүргізілетін операциялар бойынша тәуекелділік тым жоғары болса, сәйкесінше кәсіпкер алатын табыстылық көлеміде тым жоғары саналады.

Тәуекелділіктің инновациялық қызметі дәстүрлі емес шешімдерді, технологиялық әдістер мен амалдарды іздестіру кезінде жүзеге асырылады. Бұл тәуекелділіктің оңтайлы зардаптарын анықтауда қолданылады. Белгілі бір уақыт аралығында кәсіпкер бәсекелестер алдында өз артықшылықтарына ие болады.

Тәуекелділіктің реттеуші қызметі фирманы ашу немесе дамыту барысында пайда болатын барлық кезеңдерде қарастырылады. Аталған қызмет екі нысанда кездеседі: конструктивті және деструктивті. Бірінші нысанда тәуекелділік жанашыл шешімдерді іздеуді жандандырады және келешекке деген талпынысты күшейтеді. Екінші нысанда тәуекелділік бойынша қабылданған шешім авантюризм мен волонтаризмге әкеп соғады.

Азаматтық істер бойынша кәсіпкерліктің зардаптарын тартатын негізінде кәсіпкер. Сондықтан кәсіпкер белсенді түрде қорғаныш қызметін қолданады. Ол үшін: алдын ала шешілген бизнес жоспарды тұрақты бекітеді, адал шаруашылық серіктестіктермен шарт жасайды, барлық деңгейдегі бюджеттің алдындағы міндеттемелерін толық уақытымен орындауға тырысады, банкроттылық үрдісті болдырмау үшін әр түрлі амалдарды қарастырады.

Тәуекелділіктің қорғаныш қызметі құқтық тәуекелді қамтамасыз ету үшін бекітіледі. Аталған тәуекелділіктің қызметі серіктестікті таңдауда, мемлекеттік органдармен байланыста, мәмілелерге қол қоюда және бизнес жоспарды талқылауда қолданылады.

Тәуекелділіктің талдау қызметі кәсіпкерлік қызметті белсенді немесе табысты жүргізу үшін қолданылады. Кәсіпкерлік үрдісте алдын ала қарастырылған түрлі альтернативті жобалар ұсынылып, оларға қатысты басқару шешімдері таңдалады. Нәтижесінде қол жетімді және оңтайлы түрдегі тиімді экономикалық әсерді беретін жоба таңдап алынады.

Талдау қызметі ұсынылған шешімдерді таңдауды қажет етеді. Кейбір жағдайларда кәсіпкердің жеке басының іс тәжірибиесі мен таңдауы ескеріледі. Аталған саладағы кәсіпкердің көп жылдық атқарған ісі де оның қызметіне әсерін тигізеді. Бірақ күрделі қызмет барысы қашанда толық дәл шешімді керек етеді. Кәсіпкер мұндай жағдайда пайданы табудың ең жоғарғы нүктесін анықтаған жөн.

Жоғарыда аталған кәсіпкерлік тәуекелділік бойынша талдауларды қарастыра келе мынадай қорытынды жасауға болады.

- бизнес үшін ең маңыздысы банкроттылық тәуекелділігі, яғни егерде кәсіпорынның ішкі және сыртқы мәселелері сәйес келмесе;
- тәуекелділік деңгейін анықтау үшін кәсіпорынның қаржылық қызметіне толық талдау жасау қажет;
- тәуекелділікті басқару қазақстандық экономика үшін нарықты экономикаға көшудегі жаңадан пайда болған түсініктеме;
- кәсіпорын қызметінің тиімділігіне тәуекелділіктің әсер етуін анықтаудағы менеджерлік қызметтің арнайы түрі

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексі.
2. Кулмагамбетов А.Р. Управление финансовыми рисками. // Рынок ценных бумаг Казахстана. 1998. № 9. С 18-24.
3. Авдошин С.М. Информатизация бизнеса. Управление рисками / С.М. Авдошин, Е.Ю. Песоцкая – М.: ДМК Пресс, 2011.
4. Бадалова А.Г. Управление рисками деятельности предприятия: Учебное пособие / А.Г. Бадалова, А.В. Пантелеев – М.: Вузовская книга, 2016.

Алибекова А.Е., Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова
экономический факультет, магистрант
(*Научный руководитель - к.э.н., профессор Комекбаева Л.С.*)

АНАЛИЗ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ АО ДБ «АЛЬФА-БАНК»

Основным приоритетом государственной социально-экономической политики является обеспечение высоких и устойчивых темпов экономического роста. Достижение этой задачи невозможно без повышения роли банковского сектора в экономике, эффективного выполнения банковской системой задачи удовлетворения финансовых потребностей реальной экономики. При этом динамика развития банковского сектора в значительной степени зависит от состояния правовой среды, инвестиций, делового климата, налоговых условий, совершенствования регулирования банковской деятельности и системы банковского надзора, эффективности функционирования системы страхования вкладов, доступности заемных ресурсов, в том числе, внешних.

Современный этап развития банковской системы характеризуется трансформацией условий функционирования коммерческих банков, вызванной структурными изменениями экономики Казахстана, ее интеграцией в мировое сообщество. В своей кредитной деятельности коммерческие банки активнее взаимодействуют со средой непосредственного окружения - расширяющимся и качественно изменяющимся кругом клиентов и партнеров.

Кредитование - это одно из наиболее значимых направлений банковской деятельности, поскольку, являясь, достаточно сбалансированным по доходам и затратам, оно позволяет банку получать прибыль.

По мере стабилизации экономической ситуации, снижения доходности спекулятивных финансовых инструментов, роста кредитоспособности казахстанских компаний и населения, наблюдается расширение банковского кредитования, внедрение новых видов кредитных продуктов, форм и методов кредитования. В связи с возрастающей ролью регионов в экономике страны обостряется конкуренция на региональных рынках кредитных продуктов и услуг.

Вследствие действия указанных факторов и многообразия банковских операции особую актуальность у банков приобретает необходимость качественного совершенствования кредитования.

В целях совершенствования практики кредитования, обеспечения возвратности банковских ссуд и устранения риска потерь коммерческим банкам необходимо разрабатывать кредитную политику, адекватную меняющимся условиям, поскольку кредитная политика создает базу для всего процесса кредитования, определяет его объективные параметры и особенности.

Кредитная политика коммерческого банка — это совокупность факторов, документов и действий, определяющих развитие коммерческого банка в области кредитования своих клиентов. Кредитная политика определяет задачи и приоритеты кредитной деятельности банка, средства и методы их реализации, а также принципы и порядок организации кредитного процесса. Она создает основу организации кредитной работы банка в соответствии с общей стратегией его деятельности, являясь необходимым условием разработки системы документов, регламентирующих процесс кредитования [1, с.98].

Рассмотрим кредитную политику банка на примере АО ДБ «Альфа-Банк». Он является универсальным финансовым институтом и оказывает все виды банковских услуг. Это высокотехнологичный банк, с развитой региональной сетью, предоставляющий комплексное обслуживание и индивидуальные решения своим клиентам. Сегодня Альфа-Банк успешно и стабильно развивается, обслуживает физических и юридических лиц практически во всех регионах Казахстана. Банк имеет широкую продуктовую линейку и солидную клиентскую базу.